

KIYI BÖLGESİNİN MEKÂNSAL DÖNÜŞÜMÜ VE KIYI KULLANIMLARININ ANALİZİ: TRABZON KENTİ ÖRNEĞİ

Regaip YILMAZ

Doruk Görkem ÖZKAN*

*Karadeniz Teknik Üniversitesi, Peyzaj Mimarlığı Bölümü
dorukgorkemozkan@hotmail.com

Özet: Kentler tarih boyunca insanoğlunun ihtiyaçları doğrultusunda deniz, göl ve akarsu kenarlarına kurulmuştur. Bu nedenle kıyı alanları ile kent arasında önemli bir ilişki ve iletişim bulunmaktadır. Bu özellikleri bakımından kıyı alanları kullanıcılar için çok önemlidir. Suyun olduğu yerde hayat olur düşüncesi ilk çağlardan beri insanoğlunun kıyı alanlarının tercih etmesinde en önemli etkidir. Kıyı alanları insan ve çevrenin ortak etkileşim alanlarıdır ve bu özelliğinden dolayı fiziksel ve sosyal özelliklerin çeşitliliği, farklı özellikler ve sunduğu olanaklar ile kentlerin önemli bir parçasını oluşturmaktadır. Kıyı alanları mekânsal tasarım açısından zenginlikler sunmaktadır. Kıyı alanları kente kimlik kazandırabilecek önemli alanlardır. Kıyı rekreasyon alanları kullanıcıların dinlenmek, buluşmak, spor yapmak, evcil hayvanlarını gezdirmek ve kaliteli zaman geçirmek gibi çeşitli etkinliklere olanak sunmaktadır. Başarılı kıyı alanları ve bulunduğu konumda sağlanan mekan örgütlenmesi ile kullanıcıları o alanı kullanmaya teşvik etmektedir. Bu araştırma Kıyı kenti olan Trabzon'un kıyı gelişimine odaklanmış ve kıyıda bir bölgeyi çalışma alanı olarak incelemiştir. Bu alanda mekan örgütlenmesinin geçmişten bugüne kadar geçirdiği değişimler ve gelecek projeksiyonu açısından nelerin önerilebileceğini ortaya koymuştur.

Anahtar Kelimeler: Kent kıyı ilişkisi, mekan örgütlenmesi, kıyı mekanları

SPATIAL TRANSFORMATION OF THE WATERFRONT REGION AND ANALYSIS OF WATERFRONT USES: EXAMPLE OF TRABZON CITY

Abstract: Throughout history, cities have been established on the shores of seas, lakes and rivers in line with the needs of human beings. For this reason, there is an important relationship and communication between coastal areas and the city. In terms of these features, coastal areas are very important for users. The idea that there is life where there is water has been the most important factor in humankind's preference for coastal areas since ancient times. Coastal areas are areas of common interaction between humans and the environment, and due to this feature, they form an important part of cities with the diversity of physical and social features, different features and opportunities they offer. Coastal areas offer richness in terms of spatial design. Coastal areas are important areas that can give the city an identity. Coastal recreation areas provide users with opportunities for various activities such as resting, meeting, doing sports, walking their pets and spending quality time. It encourages users to use that area with its successful coastal areas and the spatial organization provided in its location. This research focused on the coastal development of the coastal city of Trabzon and examined a coastal region as a study area. It has revealed the changes that space organization has undergone from past to present in this field and what can be suggested in terms of future projections.

Keywords: Urban – waterfront relationship, spatial organization, waterfront spaces

Geliş: 09.06.2024 **Kabul:** 09.10.2024 **Online Yayın:** 10.10.2024

***Sorumlu Yazar:** Doruk Görkem ÖZKAN, Karadeniz Teknik Üniversitesi, dorukgorkemozkan@hotmail.com

ORCID: 0000-0002-0127-0948

ISSN 2687-2366 **Araştırma Makalesi**

Atıf Bilgisi / Reference Information

Yılmaz, R., Özkan, D.G. (2024) Kıyı Bölgesinin Mekansal Dönüşümü ve Kıyı Kullanımlarının Analizi: Trabzon Kenti Örneği. PAUD - Peyzaj Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi. Sayı: 1, Yaz 2024, s. 12-18

1. Giriş

Çağlar boyunca kentler inşa edilirken insanların yaşam kaynağı olan suya her zaman gereksinim duyulmuştur. Bundan dolayı da şehirler deniz, akarsu veya göl kenarlarına kurulmuştur fakat sanayi devrimi ile kentleşme hızla artmaya başlamıştır. Sanayi devriminin etkilerinden dolayı insan ihtiyaçlarının karşılanmasında büyük sıkıntılar oluşmaya başlamıştır. Tüm dünyayı etkileyen sanayi devriminden sonra plansız gelişen ve yapılaşan, doğal kaynakların hızla tüketilmesinden dolayı şehirlerde yaşayan insanların ihtiyaçları karşılanması, kaliteli bir yaşam sunulması için ve yaşamı sürdürülebilirliği için insanların dinlenme, eğlenme, gezinme gibi ihtiyaçlarına yönelik rekreasyon alanları ihtiyacı ortaya çıkmıştır. Kıyılara yakın şehirlerde doğal kaynakların çok olmasından dolayı bu bölgelerde nüfus artışı da fazla olmuştur. Hızlı kentleşme ile kentler denize doğru büyümeye başlamıştır ve kentsel açık mekanların yetersizliğinden dolayı dolgu alanlarıyla yeni alanlar yaratılmıştır (Şolt, 2018).

Kentsel açık mekanlar başta olmak üzere kıyı rekreasyon alanları insanların açık mekanda gerçekleştirecekleri etkinlikler için çok önemlidir. İnsan ve çevrenin etkileşim alanı olarak kıyılar; sunduğu fiziksel ve sosyal özelliklerin çeşitliliği ile kentin önemli bir parçasını oluşturmaktadır (Özkan, 2017). Başarılı kıyı alanları ve yeşil alanların kentin ve kullanıcıların yaşam ve mekan kalitesini doğru oranda etkileyen en önemli parçalardan birisidir. Kıyı alanları bir kentte bulunan her sınıftan insanın dinlenme, eğlenme, gezinme, spor yapma gibi ihtiyaçlarını giderebileceği, kaliteli zaman geçirebileceği alandır. Bu yüzden kıyı alanları ve yakın çevresinde bulunan kentsel yeşil alanlar, insanların günlük hayatında sürekli kullandığı caddelerin birbiri ile etkileşimi ve örüntüsü hem kullanıcı memnuniyeti hem de kentin gelişimi için oldukça önemlidir.

Bu çalışmada Trabzon kentinde bulunan Beşirli kıyı alanının, kent kıyı ilişkisi üzerinden mekan örgütlenmesi irdelenecektir. Elde edilen sonuçlarla alanda kullanıcı ihtiyaçlarını karşılayan, memnuniyet duygusunu arttıran, belirlenen problemlere çözüm olacak yeni öneriler getirilecektir.

2.Literatür Taraması

2.1.Kıyı Alanları, Kent-Kıyı İlişkisi

Su ve karanın bulunduğu sınırı kıyı olarak tanımlayabiliriz. Kıyı rekreasyon alanlarını ise araştırma, tasarlama ve değerlendirme aşamalarından sonra ortaya çıkan ürün veya görsel iletişim ve etkileşimde bulunduğu alanlar olarak tanımlayabiliriz. Kıyı ve kent ilişkisi insanın çevreyle olan ilişkisinin bir parçasıdır (Aktaş,2019).

Kıyı alanları konumları gereği, rekreasyon ve turizm açısından yoğunlaşmanın olduğu genel noktalardır (Atik, 2012). Kıyı alanlarının rekreasyonel çeşitlilik açısından alana sunduğu etkinlikler ve mekanlar, kıyı alanlarının daha çok tercih edildiğini göstermektedir.

Sosyal, kültürel, eğlence, ticaret ve barınma gibi etkinliklere elverişli olduğu için kıyıları kentsel gelişimin en önemli parçasıdır (Demirel ve Işık 2014). Kıyı rekreasyon alanları kullanıcıların dinlenmek, spor yapmak, yüzmek, doğa ile iç içe olmak, insanlar yakın ilişki kurmak ve buluşmak, evcil hayvanlarını gezdirmek, balık tutmak ve kaliteli, sağlıklı zaman geçirmek gibi çeşitli etkinliklere olanak sunmaktır. Bu tür etkinlikler ve olanaklar kıyı alanlarının tercih edilmesi ile kullanıcı istek ve ihtiyaçlarının karşılanması, güvenli, konforlu ve kaliteli mekanlar sunması ile doğru orantılıdır. Başarılı kıyı alanları kullanıcıları alana yönlendirmektedir, alanda memnuniyet, bağlılık, ait olma ve aidiyet duygusunu güçlendirmektedir.

2.2.Mekan Örgütlenmesi

Mimarlık zaman, mekan anlam ve iletişimin örgütlenme sürecidir (Gür, 1999). Mekan-insan etkileşiminin de en önemli parçası insan olduğu için fiziksel çevrenin insan davranışı üzerinde etkisi ve insanın çevreyi iyi algılayabilmesi çok önemlidir. Bu yüzden de mekan örüntüsü oldukça önem taşımaktadır. Gür (1996)'e göre mekânsal örgütlenme, mekânsal gereksinimlerin yanıtıdır. Mekan örgütlenmesi yaparken, mekanın bileşen ve öğelerine göre birbiriyle uyumlu, kullanışlı, kaliteli, estetik, sağlıklı, kullanıcı ihtiyaçlarına cevap verecek şekilde planlanmalı ve birlik oluşturacak şekilde düşünülmelidir. Çünkü bir mekanın tasarımı demek tasarım aşamasındaki bütün eylemlerin bir mekan örüntüsü oluşturması demektir. Mekan örüntüsünün olmazsa olmazı ise birlik ve kompozisyonudur. Başarılı bir mekan örüntüsü için dikkat edilecek en önemli nokta ise mekan bileşen ve öğelerinin birbirini tamamlaması ve uyum içerisinde olmasıdır (Düzenli,2019).

Gür (1996) mekan bileşen ve öğelerini bir mekanın çevre sistemleri içindeki yeri ve işlevinin kapsamlılığına bağlılığı olarak tanımlamıştır. Mekanın bileşenleri ve öğelerinin insanları memnun edecek ve kaliteli mekanlar sunacak şekilde kullanıcıların ihtiyaç ve isteklerine göre bütün olarak düzenlenmesidir. Mekan bileşen ve öğeleri mekânsal örgütlenmede yaptığı etkiler ile kullanıcının mekanı daha iyi kavramasını sağlar. Mekan bileşenleri mekanı tanımlar ve sınırlar. Mekan bileşenleri yapım aşamasında ortaya çıkar. Mekan öğeleri ise mekanı tanımlamaya yardımcı olan nesnelere olup yerleri değişebilir.

2.3.Sosyal Davranış ve Sosyal eşitlilik

Sosyal davranış insanlar arasında oluşan ilişki çeşitliliği olarak açıklanabilir. Mekanların çeşitli ihtiyaçlar için bir arada kullanılabilmesi için öncellikle insan-evre etkileşimi sağlanmalıdır. Kentsel açık mekanlar insan-evre etkileşimi sağlandığı zaman kullanıcılar için çeşitli ihtiyaçların karşılanabileceği mekanlar oluşmaktadır. Bu durum da insanlar arasındaki sosyal ilişki çeşitliliğini arttırır ve sosyal davranışta pozitif etmenler oluşturur. İnsan gereksinimleri tatmine ulaşıncaya kadar kullanıcı davranışlarını etkilemektedir. Bu nedenle kullanıcı ihtiyaçları sınırsızdır. (Mehta, 2013). Gehl (1987) sosyal ilişki çeşitlerini 4 sınıfa ayırmıştır ve bunlar pasif (hiç tanışmamış insanlar arasında geçen ilişki), tesadüfi (yabancı insanlar arasında oluşan anlık etkileşim), tanıdıklarla (tanıdık kişi ve arkadaşlarla gerçekleşen etkileşim) ve arkadaşlar (yakın arkadaşlar ile sürekli kurulan ilişki) şeklinde sınıflandırmıştır. Lofland (1998) da 4 sınıfa ayırmıştır bunlar; geçici (bekleyiş, nazik olmak için yapılan kısa sohbetler), rutinleşen (tanıdık simaların karşılıklı etkileşimi), kısa karşılaşmalar (yabancılar arasında birbirini tanıyormuş gibi kurulan küçük ilişki), samimi ilişki (birbirine yakın insanların srekliiliği olan ve duygusal bakımdan birliktelik iirir) olarak sınıflandırmıştır. Mehta (2013) sosyal ilişki çeşitlerini pasif (yabancılar arasında sözsüz iletişim), geçici (tanıdık simaların kısa ilişkileri) ve kalıcı (yakın ve tanıdık insanların arasında srekliiliği ve tekrarı olan uzun ilişki) olarak 3 maddede incelemiştir. Son olarak Aelbrecht (2016) sosyal ilişki çeşitlerini iki maddede ele almıştır. Bunlar pasif (gözlem üzerine olan ilişki) ve aktif (samimi ve uzun ilişkiler) sosyal ilişki çeşitleridir (Alpak, vd. 2018).

Kentsel açık alanlar ve kıyı rekreasyon alanları, insan-evre arasındaki etkileşimi sağlayacak kaliteli çevresel faktörlere sahip olduklarında, kullanıcıların çeşitli ihtiyaçlarının karşılanabileceği mekanlar olarak kullanılabilirler. Bu da sosyal etkileşimi destekleyebilir. (Amin, 2008) Geçmişten günümüze kaliteli kentsel açık mekanların hangi çevresel özelliklere sahip olması gerektiğini irdeleyen çalışmalar yapmışlardır (Alpak vd. 2018).

Kullanıcıların ihtiyaçlarını odak noktası olarak belirlemişlerdir. Kentsel açık mekanların kalite göstergeleri öncüsü olarak gösterilen Maslow (1954), insan ihtiyaçlarını ‘Fizyolojik, Güvenlik, Ait olma, Saygınlık, kendini gerçekleştirme, Estetik-duygusal doyum olarak belirlemiştir (Gr, 1996).

Bazı evresel tasarımcılar Maslow’un ihtiyaçlar hiyerarşisini analiz ederek çevrenin bazı özelliklerinin kullanıcıların ihtiyaçlarını karşılamakta başarılı ve başarısız olduğunu tespit etmişlerdir. Elde edilen veriler sonucunda araştırmacılar kendi kamusal açık mekanların kalite göstergelerini belirlemiştir. Whyte (1980)’ ın kent plazalarında yaptığı alışması, ‘New York City Planning Department’ tarafından temel özellikler olarak kabul edilmiştir ve Whyte’in bu çalışması kamusal alanların kullanımı üzerine yapılan çalışmaların birçoğunda da kullanılmıştır (Carr vd., 1992). Whyte (1980) ve kurucusu olduğu Project for Public Spaces (PPS 2000)’e göre kamusal açık alanın başarılı olması için 4 gereken zellikler;

- Erişim ve bağlantı: yakınlık-uzaklık, ulaşım, yürünebilirlik, okunabilirlik
- Kullanım ve aktivite: eğlenceli, aktif, kullanışlı sürdürülebilir
- Konfor ve imaj: güvenli, temiz, yeşil, etkileyici
- Sosyalleşme: bütün kullanıcı profillerine uygun, ortak alanlar, insan etkileşimine elverişli şeklinde sınıflandırılmıştır.

3.Materyal ve Yöntem

Çalışma alanı olarak Trabzon kenti bir kıyı kenti olması ve kullanıcı kıyı ilişkisini gclendirmek ve kullanıcıyı kıyıya ulaştırmak için Ortahisar ilçesinde bulunan Toklu mahallesinden Beşirli kıyı bandı yürüyüş yoluna kadar olan bölge seçilmiştir (şekil 1). Bu araştırmada çalışma üzerinden Trabzon, kıyı ve kullanıcı ilişkisi ve mekân kullanım örüntüsü irdelenmiştir. Proje alanında karadan kıyıya doğru sırasıyla çoğunlukla yeme-içme mekanları, araç yolu, yeşil alanlar ve rekreasyon alanları, devlet sahil yolu ve kıyı bandı bulunmaktadır.

şekil 1. Çalışma alanının konumu

Seçilen çalışma alanında ilk aşamada Karadeniz Sahil Yolu projesi kapsamında doldurulmaya başlanıp D010 karayolu yapılmıştır ve E.70 uluslararası yolun önemli bir parçası haline gelmiştir. Bu süreçte kıyı doldurularak sahil yolu yapılmıştır ve Trabzon kenti için rekreasyonel etkinliklere elverişli, kıyı rekreasyon alanı olması için Sahil Yürüyüş Yolu yapılmıştır. Yapılan sahil rekreasyon alanında yeme-içme alanı, çocuk oyun alanı, egzersiz alanı ve bisiklet yolu, yürüyüş yolu, dinlenme alanları tasarlanmıştır. Günümüzde ise ‘Gülcehal Dolgu Alanı Kentsel Tasarım Projesi’ adı kapsamında 3. Dolgu gerçekleştirilmektedir (Şekil 2). Bu süreçte başarılı ve kaliteli bir kıyı rekreasyon alanı oluşturulamamıştır. Dolgular sonucu ortaya çıkan alan bir bütün değil, bir birinden bağımsız üç parça haline gelmiştir. Bunun en büyük sebebi ise kara yolunun alanı bölmesi ve alanda ulaşım, yürünebilirlik ve bütünlüğün engellemesidir. Bu üç parçayı ‘‘ Yerleşim alanları-yeşil alanlar-kıyı alanı’’ şeklinde değerlendirebiliriz. Bu üç alanın mekansal örgütlenme oluşturacak şekilde planlanıp kentin ve kullanıcıların ihtiyaç ve eksiklerine göre yeni çözüm önerisi getirilmelidir. Daha önce yapılan dolgular ile kent-kıyı ilişkisi ve mekan ilişkisi ve örüntü sağlanamamıştır. Yapılan dolgular ile Trabzon kentinin kıyı çizgisi değişmektedir ve kullanıcılara kaliteli, estetik, mekan örgütlenmesi içeren rekreasyon alanları sunmamakla birlikte beraberinde başka sorunlarda tespit edilmiştir. Çalışma alanında yapılan analizler ve gözlemler sonucunda oluşan eksiklikler belirlenip yeni öneriler getirilmiştir. Bu çalışmada belirlenen alan içerisinde mekan örüntüsü irdelenmiştir, elde edilen sonuçlar neticesinde sorun ve eksiklik tespit edilen yerlere çözüm önerileri getirilmiştir.

Şekil 2. Çalışma alanının yıllar içindeki değişimi (Google Earth, a:2002-b:2010-c:2019-d:2024)

Bu çalışmada;

- Mekan örüntüleri
- Mekan katmanları ve geçişleri
- Yakın çevre ile ilişkisi Yerleşim Alanları Yeşil Alanlar Kıyı Alanı
- Kullanıcıya sunulanlar
- Kullanıcı-mekan etkileşimi
- Güvenlik sorunu

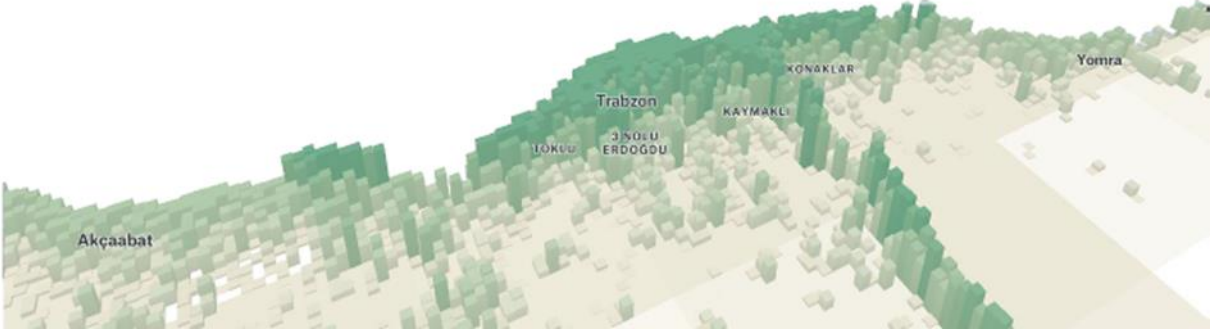
- Ulaşım sorunu, otopark
- Yürünebilirlik
- Rekreasyon ve etkinlik alanları yetersizliği irdelenmiştir.

Kullanıcıların üç ayrı alan olarak algıladığı alanları bir bütün haline getirmek için bir mekan örüntüsü oluşturmak için çalışmalar yapılmıştır ve çözüm aranmıştır. Araştırma amacı doğrultusunda konuyla alakalı literatür taraması yapılmıştır. Araştırmalar sonucunda elde edilen veriler Maslow ihtiyaçlar hiyerarşisi (Maslow 1954), Whyte’ın kamusal açık alanların başarılı olması için gerekli olan kriterler, ve sosyal ilişki çeşitliliğine göre incelenmiştir. Alandaki fiziksel izler belirlenmiştir ve kullanıcıların davranışları gözlenmiştir. Elde edilen veriler simülasyon tekniği kullanılarak başarılı bir mekân örüntüsü oluşturmak için alanın mevcut durumu işlenmiştir ve başarılı bir mekân örüntüsü için simülasyon tekniği ile üç boyutlu diyagramlar ve görsel kullanılarak öneriler ifade edilmiştir.

4.Bulgular

4.1 Nüfus dağılımı

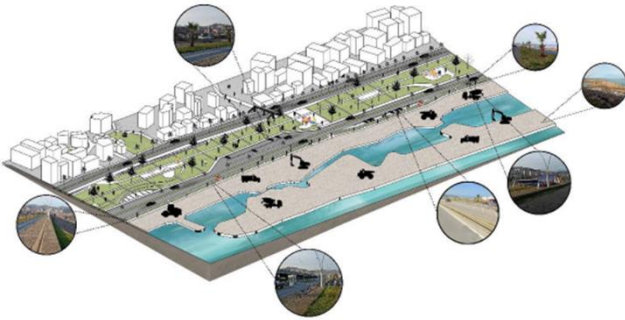
2024 verilerine göre Trabzon kentinin nüfusu 827.100’tür. Kentte 328.457 kişi Ortahisar ilçesinde yaşamaktadır. Şekil 3’de görüldüğü üzere insanlar kıyıdan uzaklaştıkça nüfus dağılımı azalmaktadır. Yerleşim alanları kıyıya yaklaştıkça artmaktadır.

Şekil 3: Trabzon Şehrinin Nüfus Dağılımı (https://pudding.cool/2018/10/city_3d/)

4.2. Alan Analizi

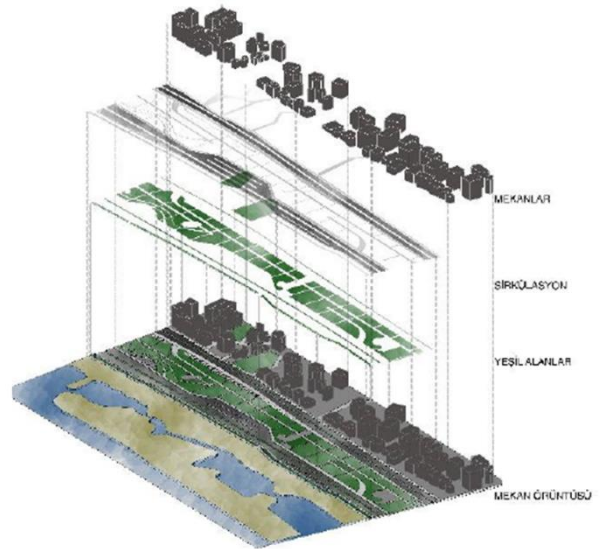
Çalışma alanında mekân katmanları arasında ulaşım ve mekan kullanımları açısından geçiş sağlanamamıştır. Alanda yetersiz ve kalitesiz donatılar bulunmaktadır. Bitkilendirme tasarımı yetersiz ve Trabzon kent kimliğine uymamaktadır. Şekil 4'te belirtilen alanlar arası geçişte bir bütünlük olmaması kullanıcıları tek bir alanı kullanmak zorunda bırakmaktadır. Alt geçitlerde özellikle temizlik ve güvenlik sorunu gözlenmiştir, gece kullanımlarında alt geçitler kullanıcılar için güvenli bulunmaktadır. Alanda yürünebilirlik sorunu mevcuttur. Kullanıcılar alanı genelde yeme-içme ve yürüyüş yapmak için kullanmaktadır. Alan farklı etkinliklere elverişli değildir. Alanın tasarımı ve donatılar estetik kaliteden uzaktır. Alanda bulunan otopark yetersizdir, kullanıcıları bisiklet kullanımına teşvik edilmesi gerekmektedir, bunun içinde bisiklet sürme etkinliğiyle elverişli kaliteli mekanlar gerekmektedir. 3 parçaya bölünen alan bir bütün haline getirilme ve yeşil rekreasyon alanına kullanıcıları memnun etmek ve kaliteli zaman geçirmesi için yeniden tasarlanmalıdır. Caddeyi yürünebilir, alanlar arasında ulaşımı güvenli ve konforlu bir şekilde sağlayacak şekilde yeniden planlanmalıdır.

Şekil 4. Çalışma alanının mevcut hali

4.3. Çalışma Alanının Mevcut Mekan Organizasyonu

Araç yolları alanı bir bütünden ziyade üç farklı alan olarak algılanmasına sebep olmaktadır. Bunun en büyük sebebi ise alanlar arası kesintisiz bir sirkülasyon sağlanmaması, birlik sağlanamaması ve yürünebilirliğe elverişli olmaması gösterilebilir. Bir alandan diğer alana ulaşmak için araç yolu engelini aşmak gerekmektedir ve alandaki üst geçit ve alt geçitler yetersiz ve estetik değildir. Bu da kullanıcı memnuniyetini ve doyumunu olumsuz etkilemektedir. Yerleşim alanlarında bulunan kafeler, yeme içme alanları, yeşil alanda bulunan rekreasyon alanı ve parklar ile kıyı alanında bulunan kıyı rekreasyon alanının etkileşim ve bütünlük içerisinde olması başarılı bir mekan örüntüsü yaratacaktır. Yerleşim alanlarından kıyı alanına direkt geçişin olmaması yürünebilirliği ve sürekliliği sağlamamaktadır (Şekil 5).

Şekil 5. Çalışma alanının mevcut mekan organizasyonu

5.Sonuçlar

Başarılı bir mekan örüntüsünden bahsedebilmemiz için “yerleşim alanları-yeşil Alan ve kıyı alanı” bir bütünlük sağlaması, ulaşım ve Yürünebilirlik sorunu olmaması Alanın mevcut Mekan Örüntü diyagramı gerekmektedir. 3 parça olarak algılanan alanın bir bütün şeklinde algılanması ve kullanıcılara da yansıtılmalıdır.

Çalışma alanın ortasında bulunan parkta çocuk oyun ekipmanları estetik kaliteden çok uzaktadır. Donatılar bakımsız ve kullanıcıyı alana çekmemektedir. Modern, çocukların gelişimine katkıda bulunacak donatılar tasarlanmıştır. Alanlar arası geçişi sağlayan üst geçitler, alt geçitler ve yaya yolları yeterli değildir. Bu yüzden üç bölge arasında süreklilik sağlamak için ekolojik köprü düşünülmüştür. Alanda bulunan üst geçit ile alt geçiş estetik kaliteye sahip değildir. Geçişler de süreklilik sağlanmamıştır. O yüzden ekolojik köprü ile kesintisiz alanlara ulaşım sağlanacaktır ve her bir alanda tasarlanan toplanma alanı olacaktır. Burası bir nevi meydan görevi üstlenecektir ve insanların buluşması için ortak bir alan olacaktır. Yerleşim alanlarında bulunan yeme-içme alanları ile birlik sağlanması için, estetik ve ekolojik kriterlere uygun kıyı ve yeşil alanlara öneri getirilmiştir. Mevcut yapılar estetik değildir ve kullanıcılar mecbur oldukları için kullanmaktadır. Modern, estetik ve ekolojik alanlar tasarlanmıştır.

Kıyı rekreasyon alanında bulunan bisiklet yolu ile bir bütünlük sağlamak için alana bisiklet etkinlikleri ve yolu tasarlanmıştır. Eski Sahil Yolunda bulunan alanda kaldırımın yanına bisiklet yolu tasarlanmıştır. Amaç kullanıcıları bisiklet kullanmaya teşvik etmektir. Beşirli Sahil Yolunda bulunan bisiklet kiralama noktalarını daha aktif hale getirecektir. Alanda bulunan otopark sorunu kullanıcıların bisiklet kullanmaya teşvik edilmesiyle, otopark sorunu hafifletilmeye çalışılmıştır. Kullanıcıları bisiklet kullanımına teşvik etmek için, bisiklet yolları yeniden planlanmıştır ve bisikleti kaykay parkuru tasarlanmıştır. Kullanıcıyı kıyıya yaklaştırmak ve denizin, manzaranın keyfini çıkarmak için alana su etkinlikleri tasarlanmıştır. Kullanıcılar için kurulan platformlarla kullanıcılar yıllardır ilişki kurmadığı Karadenizle ilişki kurma fırsatı ve şansı verilmiştir. Alanda seyir terası ve su etkinlikleri için alan tasarlanmıştır. Amaç kullanıcının kıyıya ulaşması ve kente kıyı aktivite alanları kazandırmaktır (Şekil 6).

Şekil 6. Trabzon kıyı şeridi etkinlik önerileri

Kıyı kenti olarak tarihte geçmişten günümüze önemli bir kimliğe sahip olan Trabzon son yıllarda kıyıda geçirmiş olduğu dönüşümler nedeniyle kimlik kaybına uğramıştır. Kent kıyısında Son 30 yıl içerisinde ardı ardına yaşanan dönüşümler aynı zamanda kıyı mekanlarının kullanımını da etkilemiştir. Kent kıyısından kopuk, kıyıya ulaşamayan, kıyı kullanımlarının oluşmadığı, ulaşım aksı ile sınırlanan bir kıyıya dönüştürülmüştür. Samsun –Sarp sınır kapsı arasındaki 542 km uzunluğa sahip Karadeniz Sahil Yolu projesinin merkezinden geçtiği kentlerden biri de Trabzondur. Sahil Yolu projesinin hayata geçmesiyle beraber kentin denize ulaşımı kısıtlanmış, deniz ile kent arasında bir bariyer görevi gören ulaşım aksı nedeniyle kıyı etkinlikleri çeşitlilik gösterememiştir. Yalnızca kıyı bandı yürüyüş aksı ve denizi izleme noktalarından oluşan bir kıyı kullanımı oluşmuştur. Kıyı kullanımlarının olumsuz etkilenmesi dışında altyapı, trafik güvensizliği, yaya ulaşımı vb. gibi sorular da beraberinde gelmiştir. Trabzon kenti sahil yolu dolgusunun getirmiş olduğu ekolojik, işlevsel ve estetik problemler ile karşı karşıyayken yeni bir dolgu harfiyatıyla baş başa bırakılmıştır. Özetlemek gerekirse Trabzon Kent Kıyısı uzun yıllardır kimlik kaybına uğratılmış ve kıyından koparılmıştır. Bu araştırma farklı tarihlerde oluşturulmuş sahil ulaşım aksları arasında kalan peyzaj alanlarının hangi dönüşümler ile karşı karşıya kaldığını ve mekan kullanımlarını irdelemiş ve yeni dolgu alanında kurgulanması gereken etkinliklere yönelik öneriler sunmuştur. Sunulan öneriler kent kıyı ilişkisini arttırmaya yönelik ve topluluk duygusu oluşturacak ortak kullanım mekanlarına birer örnek

niteliğindedir. Kentte yeni yapılacak olan Kıyı Projesinin katılımcı planlamayla beraber hazırlanması ve oluşturulacak önerilerde Trabzon Kıyı kimliğinin göz önünde bulundurulması gerekmektedir.

Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 10,2(2018), 55-62.

Whyte, W. H. (1980). The social life of small urban spaces.

KAYNAKÇA

Aktaş, N., Kıyı Parklarının Tasarım Kriterleri ve Kullanıcı Tercihleri Açısından Değerlendirilmesi: Trabzon Arsin Sahil Dolgu Alanı Parkı Örneği, Yüksek Lisans Tezi, K.T.Ü., Fen Bilimleri Enstitüsü, Trabzon, 2019

Alpak, M., Yılmaz, S., ve Düzenli, T., Kamusal Açık Mekânların Kalitesi ve Sosyal Etkileşim Üzerindeki Etkileri, Journal of History Culture and Art Research, 7,2(2018), 624-638

Atik, M., Environmental Protection in Coastal Recreation Sites in Antalya, Turkey. Coastal Management, 38,6(2012), 598-616.

Carr, S. (1992). Public space. Cambridge University Press.

Demirel, Ö., Işık, Ö., B., Kıyı Kullanıcılarının Kıyı Alanı Rekreasyon Planlama Kararları Üzerindeki Etkisi: Trabzon Kıyı Bandı Örneği, İnönü Üniversitesi Sanat ve Tasarım Dergisi, 4,10(2014),1-11.

Düzenli, T., Alpak, E. M., & Akyol, D. (2019). Peyzaj mimarlığında su ögesinin tarihsel süreçteki kullanım amaçları. Sanat ve Tasarım Dergisi, 9(1), 20-35.

Gehl, J. (2007). Public spaces for a changing public life. In Open space: People space (pp. 23-30). Taylor & Francis.

Gür Ö., Ş., Mekan Örgütlenmesi, Gür Yayıncılık, Trabzon,1996

Lofland, L. H. (2017). The public realm: Exploring the city's quintessential social territory. Routledge.

Maslow, A. H. (1954). The instinctoid nature of basic needs. Journal of personality.

Mehta, V. (2013). The street: a quintessential social public space. Routledge.

Özkan, D. G., Yürünebilir Mekanların Çevresel Özelliklerinin Yere Bağımlılık Duygusuna Etkisi: Trabzon Kıyı Bandı Örneği, Social Sciences Studies Journal, 1,11 (2017), 1701-1708.

Project for Public Spaces (Ed.). (2000). How to turn a place around: A handbook for creating successful public spaces. Project for Public Spaces (PPS).

Simões Aelbrecht, P. (2016). 'Fourth places': the contemporary public settings for informal social interaction among strangers. Journal of Urban design, 21(1), 124-152.

Şolt, H., B., H., Kentlerin Kıyı Alanlı Düzenlemesine Bakışı: Alaplı Örneği, Aksaray

